

*к.е.н., доц. Яковлев О.К., Сафонов О.В.
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

ДЕРЖАВНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ: ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Державний сектор економіки є невід'ємною складовою сучасних ринкових систем у всіх країнах, але те, що він функціонує за іншими законами ніж приватний сектор, який керується суто ринковими законами, робить його особливим й відрізняє його від останнього. З тим, що держава повинна виконувати свою регулюючу функцію в ринковій економіці країн вже ніхто з економістів не заперечує, але й досі ведуться дискусії про глибину, масштаби, методи цього регулювання. Хоча й ті питання теж більш менш поступово вирішуються. В той же час питання про державний сектор економіки ще не знайшло достатнього висвітлення в економічній літературі. В цьому питанні ще багато лишилось білих плям. Однією з таких плям є проблема особливості аналізу функціонування держсектору у сучасних ринкових відносинах.

Тут не можна казати, що це питання зовсім не розглядалось економістами, як вітчизняними, так і зарубіжними. Навпаки, про держсектор вже багато написано і у нас і за кордоном, але проблема особливості аналізу, висвітлення в науці та у навчанні ще недостатньо досліджена.

Насамперед це стосується тристороннього визначення функціональності держсектору: як суб'єкту, як об'єкту та як засобу чи інструменту державного

регулювання економіки. Починаючи аналіз за таким принципом, слід також зазначити, що гносеологія державного регулювання економіки призводить нас до розуміння того, що коли початковим пунктом його формування стало державне підприємство, то розвиток самого державного регулювання став *початком виникнення держсектору* економіки. *Таким чином, можна зробити висновок, що державне регулювання економіки виникло на ґрунті існування державного підприємництва і згодом само стало ґрунтом для появи держсектору економіки.* Інакше кажучи, державний сектор є об'єктивним явищем ринкової економіки поряд з приватним сектором.

Сьогодні, є те, що, по-перше, держсектор через державне регулювання пов'язаний з державним підприємництвом, робить його суб'єктом ринкових відносин, бо він є учасником процесу виробництва, обміну, розподілу та споживання [1, с.38], тобто процесу суспільного відтворення. Існування держсектору, як суб'єкта економічних відносин, робить його, таким чином, активним діячем ринкової економічної системи. Звичайно, коли говорять про роль держсектора в економіці, мають на увазі взаємодію держави та ринка, як двох взаємозамінних способів координації відносин між економічними агентами та їх групами: «правила ринку» можуть бути компенсовані «успіхами держави», і навпаки, «неефективність держави» може бути подолана з допомогою «ефективних ринкових механізмів». У цьому і є об'єктивна необхідність існування держсектору економіки у сучасних умовах, і, взагалі, у ринкових економічних системах. Існування держсектору як суб'єкта економічних відносин робить його, таким чином, активним діячем ринкової економічної системи.

По-друге, у своїй економічній діяльності держсектор як суб'єкт економічних відносин спирається на сукупність державних підприємств, організацій, установ, які є об'єктом державного регулювання, а по ствердженням деяких економістів - самі є держсектором [2, с. 54].

Майже для всіх європейських країн велике значення має функціональна *ефективність держсектору як об'єкта створення вартості на користь всього суспільства* [3, с. 42]. Аналізуючи роль держави у регулюванні держсектору у відтворювальному процесі можна зазначити, що його економічна діяльність це виробництво суспільних благ різних видів в умовах обмеженої раціональності індивідів, боротьби індивідуальних і групових економічних інтересів, впливу яких підлягають всі економічні суб'єкти, позитивних трансакційних витрат і безперервного процесу конкуренції та розвитку інститутів. У зв'язку з особливістю суспільних благ, яка міститься у тому, що потреба в них виникає навіть тоді, коли вони не оплачуються, їх основним постачальником є держава. Тому практично всюди налагоджена чітка система управління підприємствами держсектору, який базується на глибокому та високо інформаційному моніторингу процесів використання державної власності в цілому і функціонування держпідприємств зокрема.

Третя характерна риса функціонування держсектору економіки полягає в тому, що він є самостійним комплексним інструментом державного регулювання економіки. Наприклад, розвинуті країни використовують держсектор як інструмент корегування «провалів ринку». Країни, що трансформуються, використовують концентрацію держсектора у стратегічно важливих галузях господарства, у таких, наприклад, як енергетика в Україні. До того ж і організація державою допомоги держсектору виробництва суспільних благ є свого роду інструментом непрямого обмеження класичного ринку [4, с.15].

Використовується держсектор як інструмент державного регулювання і в умовах погіршення кон'юнктури, коли приватні капіталовкладення скорочуються, інвестиції держави у держсектор ростуть; таким чином держава прагне, використовуючи держсектор протистояти спаду виробництва і зростанню безробіття. Держсектор виконує помітну роль у державній структурній політиці. Держсектор служить підвищенню ефективності народного господарства в цілому, і є одним з інструментів перерозподілу ВВП.

Керуючи держсектором, держава здійснює бенчмаркінгову функцію, зокрема формує зразки керування і ринкової поведінки суб'єктів економіки.

Світовий досвід свідчить, що держава використовує три основних види інструментів макроекономічного регулювання; організаційно-розпорядні, економічні та соціально-психологічні [5, с.6]. можна з повною відповідністю віднести до них держсектор як інструмент державного регулювання економіки.

Таким чином, навіть невеличкий аналіз особливості такої економічної категорії як держсектор економіки за принципом виділення і об'єднання на ґрунті державного регулювання економіки основних функціональних рис цієї категорії показує наскільки вона різноманітна, об'єктивна, дуже складна з величезним КПД і в той же час дуже небезпечна, якщо її використовувати без доброго знання всіх її вищезазначених функціональних особливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Спицына Л.Ю. Государство и производство общественных благ. // Вопросы экономики. - 2006. - №7. - С. 38-40.
2. Балацкий Е., Конышев В. роль государственного сектора в национальной экономике. // Общество и экономика. - 2003. - №8. - С. 54.
3. Балацкий Е. Роль государственного сектора в построении «новой экономики». // Общество и экономика. - 2006. - №5. - С. 25-42.
4. Мохова А. Государство как поставщик общественных товаров. // Сборник научных трудов Сев. Кавказ. ГТУ. Серия «Экономика». - 2008. - №2. - С. 14-18.
5. Гончарова Н.Г. Мировой опыт регулирования государственного сектора экономики и возможности его использования в отечественной практике. // Экономика. Финансы. Право. - 2007. - №5. - С.3-9.